

CURIOSITATS DE CATALUNYA

(setmanal)

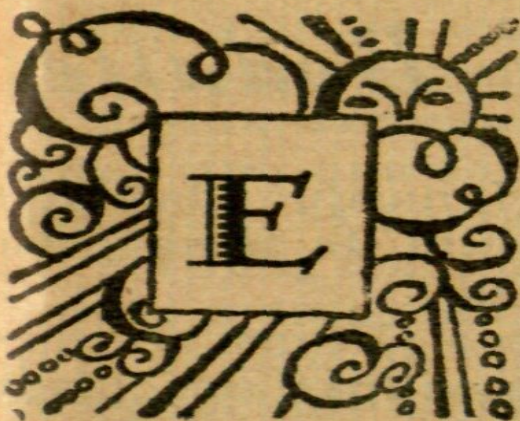
PREU: Número corrent: 25 cèntims.

Subscripció semestral: 6 pessetes.

Subscripció anual: 10 pessetes.

Redacció i Administració: Riera Alta, 61. - Barcelona

IMPORTANT

L greu problema de la manca de paper i el seu elevadíssim preu, matèria bàsica dels periòdics, que a tants ha fet trontollar, fins avui l'hem pogut superar. Ara, no el podem resistir més: ens afecta d'una manera aclaparant.

Es per això que, obligats per les circumstàncies, hauriem de suspendre temporalment CURIO-

SITATS DE CATALUNYA. Després d'examinar detingudament l'assumpte, i comptant, d'antuvi, amb la comprensió i col·laboració dels nostres amics, escollim, sentint-ho molt, reduir, de moment, les pàgines d'aquest setmanal, la qual determinació preferim a la primera, creient fermament que serà compartida pels nostres volguts afavoridors.

L'actual estat de coses passarà, i quan el temporal s'hagi allunyat, aleshores ens serà possible, com és la nostra més vehement voluntat, retornar a la normalitat i oferir als nostres llegidors, les pàgines i seccions que informaren la naixença de CURIOSITATS DE CATALUNYA.

Que sigui ben aviat; a l'ensem que ho desitgeu vosaltres, ho desitja LA DIRECCIÓ:

CATALANS NOTABLES

Damas Calvet i Bodallés

EL dia 11 de desembre del 1836, nasqué a la ciutat de Figueres l'enginyer i poeta de fama prou coneguda, Damas Calvet i Bodallés.

Estudià cinc anys de filosofia a Girona, traslladant-se després a Barcelona, per a ocupar una plaça de dibuixant a «La España Industrial».

La seva gran afició era la literatura i especialment la poesia, que de molt jovenet ja cultivava.

Quan els ducs de Montpensier visitaren aquell important establiment, l'any 1858, En Damas Calvet va ésser designat, per la direcció i els seus companys, per a donar la benvinguda als il·lustres visitants; així ho féu, dedicant-los-hi una oda que havia escrit expressament per aquell acte i que ell mateix va recitar, qual poesia li valgué els elogis més xardorosos i la pensió que li concediren els infants per tal que estudiés la carrera d'enginyer, que acabà a Madrid, l'any 1859.

A l'any següent, el govern, mitjançant oposicions, el pensionà per a estudiar dos anys els avenços de

les indústries químiques a l'estranger. La Diputació de Barcelona també el comissionà per a estudiar l'Exposició Universal de París, del 1867.

Dotat d'un talent excepcional i de moltíssims coneixements científics, obtingué i desempeñà, durant bastants anys, la càtedra de dibuix i projectes a l'Escola d'Enginyers Industrials de Barcelona.

A més dels seus treballs professionals, no deixava un moment lliure que no el dediqués per col·laborar en els periòdics populars de l'època, essent un dels fundadors d'«El Ampurdanés», de Figueres.

Per al teatre va escriure un quadre de costums ampurdanesos, en tres actes i vers, titulat «La Romeria de Recasens», amb música del mestre Vila, que s'estrenà a la capital de l'Alt Empordà, l'any 1864; el mateix any estrenà al Teatre Romea, de Barcelona, el drama històric en tres actes i en vers, «La Campana de l'Unió»; i l'any 1874 li representaren al Teatre Principal de la ciutat dels comtes, l'opereta en un acte, amb música del mestre Goula, «A la voreta del mar»; també va refondre i corregí el drama sacre «Passió i mort de Nostre Senyor Jesucrist», que de temps immemorial es representava per Setmana Santa a molts teatres de Catalunya.

En 1864 fou secretari dels Jocs Florals de Barcelona, i mantenedor en 1865, 1867 i 1879, obtenint en 1878 el títol de Mestre en Gai Saber, per les seves composicions «Són ells», «Los aires de la pàtria» i l'obra mestra «Mallorca cristiana».

Publicà, l'any 1881, una col·lecció de poesies amb el títol «Vidrims».

Trobant-se de pas a Tarascon, l'any 1861, al celebrar-se les festes del «Felibrige», els poetes provençals li atorgaren el títol de «Felibre», fet que va iniciar els corrents d'amistat i simpatia entre els poetes catalans i provençals.

A l'edat de 56 anys el sorprengué la mort. El seu traspàs ocorregué a Barcelona, el dia 2 de novembre del 1891.

El lleó i el grill

(RONDALLA)

Tots sabeu que el lleó era considerat el rei dels animals més ferotges, sigui per la seva constitució i elegància, o sigui pel que fos, el cert és, segons expliquen, que en temps de quan les bèsties parlaven, passà un cas com un cabàs.

Una vegada es trobava el lleó passejant per una grandiosa explanada on els arbres escassejaven força, disfrutant de les delícies d'un magnífic dia de primavera, amb aquell aire de pretensiosa majestat que sol donar la consideració d'ésser rei dels animals grossos, i potser sense mirar amb prou atenció on posava els peus, el cert és que posà un peu damunt d'una pedra, ni grossa ni petita, en la qual, feia estona, un grill, col·locat en un dels extrems, l'estava mirant de reüll.

Ja podeu considerar els crits i planys i greus exclamacions que féu el grill, en sentir-se damunt tot el pes d'aquella bestiassa!

—He!, animalot, que no hi papes? Imbècil presumit, m'has mig desmanegat!...

Podeu comptar com es posaria el rei dels animals grossos, en sentir-se insultat d'aquella manera, amb tan poc respecte! Bufava de ràbia, tenia tota la cabellera eriçada, i mirant d'un cantó a l'altre no sabia veure a l'atrevit que li engegava tots aquells impropèris. I sense poder aguantar més, cridà:

—Qui és aquest insolent mal parlat, que amb tan poca educació em maltracta?...

—Jo! —respongué el grill, donant tot el seu pit quasi desgavellat.

Naturalment, el lleó sentia la veu prop seu, però no veia ningú.

—On estàs, imbècil cataplasma, ordinari, malparlat? On ets?

I el grill, en sentir-se encara insultat d'aquella manera, donà tres o quatre salts, i situant-se damunt una pedra que tenia a prop, li parlà així:

—Sóc ací, ruc presumit, que sols serveixes per a fer el *maco*. Sóc ací, damunt aquesta pedra que tens davant mateix dels teus nassos.

El lleó, mirant d'ací i d'allà, per fi el veié.

—Què crides, puceta!, què blasmes tan fort, petarret! Si vinc ací, d'un rebuf t'envio a can pistraus!...

—Qui, tu? —diu el grill, desafiant-lo—. Apa, *maco*, per què no ho proves?... Gandulot, fanfaron!... Que et penses, presumit, que perquè ets alt i gros, no som nosaltres, animalons petits, dignes de totes les deferències? Que t'has cregut, babioca presumit, que som indefensos? Tinc milions d'animalets per a inflar-te els nassos i donar-te una lliçó!...

Ple de ràbia, frenètic d'ira, el lleó feia uns esbufecs que de molt llunyanament devien sentir-se. Mes, per això, el grill, sense deixar-lo parlar, continuava tota aquella lletania d'insolències, fins que el lleó cridà:

—Prou!, prou!, setmesó insignificant, espurna de carbó, malparlat, irrespectuós! Si tot el que acabes de perbocar és en presumpció d'un desafiament, pots preparar-te, i no en quedarà rastre, de tu!, —i acabà amb una riallada d'insolència i despreci.

—Què em dius, sac de gemecs rebentat, covard, presumptuós, pou de petulància i orgull! Sols pretenc que acceptis el meu guant, dimarts vinent, aquí, a l'explanada, a les set del matí. Ah!, no et descuidis d'avisar a tota la teva colla d'imbècils, i vina ben preparat!

El lleó, ple de ràbia i despreci, l'escupí i esclatà en una riallada.

—Sí, valent, sí; dimarts, a les set; què t'has cregut, ximplet!...

* * *

El grill, immediatament posà en activitat totes les seves forces, assabentant-los de la gran batalla, donant les ordres necessàries i fent els preparatius adients per assolir l'esperada victòria. Avisà tot seguit les mosques, mosquits, borinots, mosques d'ase, abelles, tàbecs, moscardots, vespes, escarabats, també els voladors, cigales, formigues, estiracabells, formigots, rentells, bufa-forats, mosques vironeres, i totes

les derivacions d'insectes de tantes espècies, d'aquells que saben picar...

El lleó, passat el moment de l'incident i de l'enrabiada, no se'n preocupà més, doncs no valia la pena de perdre-hi el temps. Aquester a tot el seu sentir.

Arribà, per fi, el dia assenyalat. El lleó, segons ell, només per fer el fatxada, avisà uns quants tigres, llops, panteres, óssos, elefants, girafes, etcètera, etc., tots aquells que, a més de valents, tenien planta i eren alts. De bon matí, ja es notà un gran moviment a l'explanada, a la qual anaven arribant i concentrant-se quantitats grandioses d'insectes. Quan al campanar de la vila més propera tocaren les primeres batallades de l'hora convinguda, arribaren un núvol de borinots, abelles, vespes, tàbecs, mosques d'ase, mosquits, formigots, estiracabells, cigales, formigues, rentells, etc., a mils i a milions, col·locant-se cadascun al lloc indicat, això és: a les orelles, al nas, sota la panxa, sota la cua, al coll, a les cames, sobre la boca, sobre els bigotis, etc., etc. Allò era un desfici... Cosses, salts, tamburelles, gemecs, brams... Els uns, fugint; altres, revolcant-se per terra, deixaren tota l'explanada neta; tan sols quedaren els lleons, que fugiren també, a l'últim, tirant-se de cap al riu, per a deslliurar-se d'aquella munió d'insectes insuportables, que se'ls menjaven de viu en viu. Per fi, quedaren victoriosos el grill i totes les seves forces.

Passats uns dies, i refets ja de les nafres causades per les picades de tota aquella allau de bestioles, el lleó demanà parlament, que el grill acceptà amb alegria notòria, i enfrontats un i altre, el lleó li preguntà què volia, què pretenia.

El grill li contestà:

—No vull res, ni demano res; tan sols he volgut demostrar-te que, encara que petites bestioles, som dignes de les mateixes atencions i respectes que les altres...

I conten que, de llavors ençà, foren més amics que mai...

Allí un gat,
ací un gos,
el conte s'ha fos.

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

FRANCESC ALAVEDRA.

CASTELLS DE CATALUNYA

Escornalbo

MURS coberts per la lepra de la molsa que els tapissen, pregonen llur antiguitat», digué l'escriptor Ham.

Era el 8 de maig del 1162. Les hosts guerreres d'Alfons I el Batallador lluitaven acarnissadament contra els sarraïns. En el bo de la lluita, diuen que s'aparegué un guerrejador muntat a cavall, el qual encoratjà els nostres soldats, que aconseguiren una completa victòria.

Del segle XII data la construcció de l'actual ex-convent, que depenia de l'arquebisbe de Tarragona. En 1574 prengueren possessió del monestir, tocant el castell, uns frares franciscans que, més tard, hi varen establir un seminari per a missioners.

En 1811, Escornalbou compartí, a l'ensem que la resta de la Península, les amargors de la invasió napoleònica.

El 10 de gener del 1811, a desgrat de les precaucions preses pels pobles veïns, els francesos escalaren la muntanya.

En 1822, un reial decret ordenava la supressió dels convents de Poblet i Escornalbou, perquè eren, deia, els fogars de les rebel·lions de Catalunya.

En 1835, l'any dels aldarulls que tothom ja sap, una patrulla de soldats i un nodrit grup de ciutadans, ruixaren el temple amb petroli i li calaren foc. No cal dir que quedà fet un munt de runes...

En l'actualitat, dos aspectes diferents ofereix Escornalbou al curios visitant: la nuditat dels seus murs de pedres rogenques que desafien aquest enderroccador implacable que anomenem temps, i les sales interiors restaurades amb art exquisit pel company i amic E. Toda.

El poc espai de què podem disposar en aquestes pàgines ens impedeix d'entrar en detalls. No obstant, però, havem de fer esment de la sala anomenada «dels pecats capitals», per la seva interessant col·lecció de dibuixos al·lusius que conté. La rica Biblioteca, catalogada amb molta cura i gust, i molt ben conservada, és el millor d'Escornalbou. La sala de les antigues rajoles de València és una peça originalíssima. És interessantíssima la sala anomenada «cambra del cardenal», pel luxe amb què està abillada. És molt notable una rica escalinata de fusta, que crida fortament l'atenció, per les panòpies i altres objectes adients que l'adornen.

Hauríem, també, de parlar de les coves prehistòriques i del cèlebre «balcó del diable», i del gegantesc «xiprer del miracle», però no ho permeten l'espai d'aquestes pàgines. Un altre dia n'explicarem quelcom.

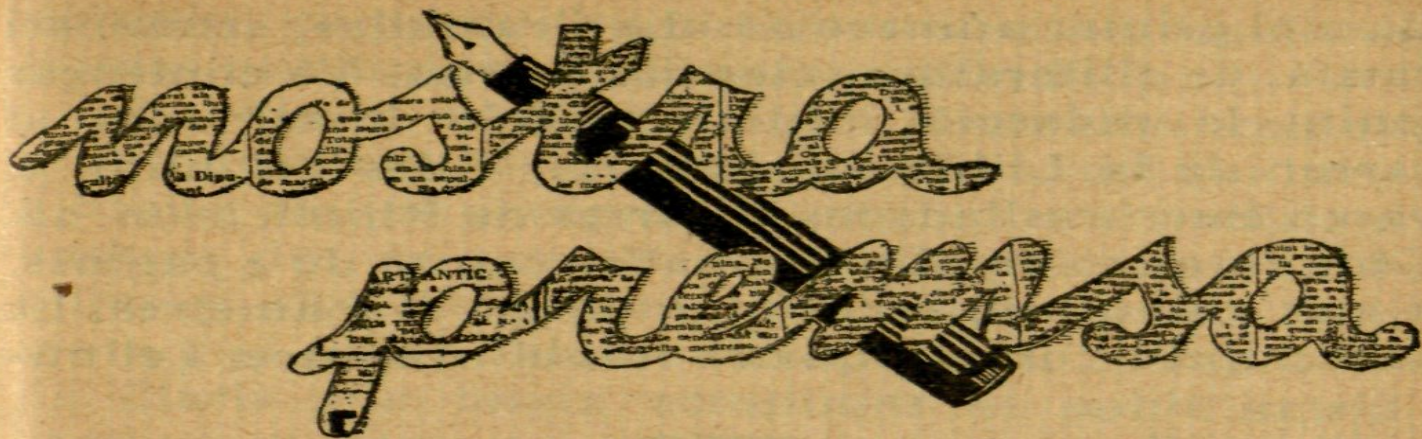
Escornalbou és un formós exemplar de la col·lecció dels nostres monuments històrics, del qual digué el poeta:

«Ferm en son seient
el castell desafia
la salvatge simfonia
de les lluites i el vent».

LLORENÇ BRUNET.

Professor de Belles Arts. - Barcelona.

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

Prensa Barcelonina Vuitcentista

XX

Any 1870

LA GRAMALLA. — Desapareguda a les darreries de l'any 1869 la revista catalana «Lo Gay Saber», de la qual vàrem parlar als nostres lectors en el número 83 de CURIOSITATS DE CATALUNYA, la nostra ciutat, des d'aquella data, va quedar sense cap publicació literària escrita en la nostra llengua, i comprenent alguns escriptors catalans que per al foment de la nostra literatura era imprescindible omplenar el buit produït per la desaparició de «Lo Gay Saber», varen decidir-se a fundar un setmanari amb el títol de «La Gramalla».

El grup de literats fundadors del periòdic del qual parlem avui als nostres lectors, estava format per uns quants joves literats presidits per En Pere Aldavert, el futur fundador de «La Renaixença», al qual acompanyaven En Francesc Mateu, il·lustre patrici i fundador de la «Il·lustració Catalana»; En Tomàs, que més endavant va anomenar-se «Thomas», i que fou el fundador de la casa de gravats del mateix nom; En Messeguer, famós dentista en el seu temps; l'lu Bosch, que més endavant va ésser banquer a París; l'Agustí Trilla, i alguns altres, tots ells plens d'il·lusions literàries i amb ganes d'esplaiar llur esperit patriòtic.

Sis mesos després d'haver desaparegut «Lo Gay Saber», el dia 14 de maig del 1870, apareixia a la

veïessin, com un element decoratiu, els fusells dels homes que estaven a les ordres d'En Fiol.

El primer número de «La Gramalla» comença amb l'article «Que'ns proposèm fer», del qual anem a copiar alguns paràgrafs. Comença així: «Malauradament des de que s'acabaren de publicar «La Pubilla» y «La Barretina», y darrerament «Lo Soment» y «Lo Gay Saber», Barcelona es estada órfana de diaris que fessin acostumar al poble català a escriure y llegir en sa llengua pròpia y a fer-li conèixer sa història y'ls fets de sos pasats.

»Estrany pareixerà que una ciutat com Barcelona, que amb tants elements conta, hagi pogut passar-se sens cap periòdich català durant tant llarch espai de temps...

»A omplir aquest vuit, que amenassa engollir nostra llengua, dedicarem nostres esforços, no aspirant a cap interès personal».

Més avall diu que el periòdic no té «altre fi que servir y augmentar la afició a la literatura, servint en això a nostra mare la terra catalana», i també ens fa saber que «son llenguatge serà literari en quant li sia dat, atès l'objecte a que's dedica, lo de propagar per totas las clases de la societat la hermosa y enèrgica parla catalana».

I acaba dient: «Havèm dat a nostre semmanari lo nom de «La Gramalla». Dit nom nos ha paregut lo més apropòsit, pus recorda a tot català lo temps aquell dels consellers...».

La circumstància que en el primer número de «La Gramalla» hi aparagués la primera producció poètica del gran poeta Angel Guimerà, ha fet que el títol d'aquest periòdic vagi per sempre lligat amb la història de la nostra literatura. Angel Guimerà, que llavors vivia al Vendrell, i el qual totjust havia complert vint-i-un anys, a precís del seu amic l'escriptor Jaume Ramon i Viladés, a qui el poeta havia llegit les seves primeres produccions literàries, va escriure la poesia *Lo Rey y'l Conseller*, la qual va aparèixer en lloc preferent del primer número de «La Gramalla». Guimerà també va col·laborar en altres números del mateix periòdic; i per això podem llegir en la col·lecció d'aquest setmanari les següents

poesies del gran poeta nacional: *Gelosia, La Glòria del Bruch, Lo Cabaler, A n'ella, L'ànima catalana, La escala de Jacob, ¡La Guerra!* i *Lo meu amor*.

La direcció de «La Gramalla» va anar a càrrec de Francesc Matheu, el qual va saber formar per al periòdic un bon conjunt de redactors i col·laboradors, la majoria dels quals eren joves de poc més de vint anys d'edat, i alguns dels quals, més endavant, havien d'aconseguir amb llur talent un nom preferent en la literatura catalana. Recordem alguns dels noms que es veuen amb més freqüència en les pàgines de «La Gramalla»: Pere Aldavert, Simó Alsina i Clos, Antoni Aulestia, Marian Aguiló, F. Maspons, A. Careta i Vidal, Jaume Ramon i Vidalés, Francesc Manuel Pau, Joaquim Botet, Francesc Ubach i Vinyeta, Felip de Saleta, Francesc Matheu i altres.

El núm. 4 de «La Gramalla» va ésser dedicat «Als Héroes del Bruch», en el qual es llegeixen poesies i articles, enaltint la memòria dels catalans que varen prendre part en aquell històric fet d'armes. En aquest número, entre altres, es veuen originals signats per Felip de Saleta, Josep Roca i Roca, Francesc Matheu, Jaume Ramon i Vidalés i Angel Guimerà.

Des del número 16, «La Gramalla» començà a publicar fulletó relligable, en el qual es llegeix el poema *¡La morta viva!*, original de Felip de Saleta.

L'epidèmia de febre groga que va declarar-se, l'any 1870, a la nostra ciutat, va fer que la Redacció de «La Gramalla» quedés dispersada per fugir del perill del contagi, la qual cosa va portar, com a conseqüència, que el periòdic deixés de publicar-se; havien sortit divuit números, el darrer dels quals porta la data del 10 de setembre del 1870.

El periòdic «La Gramalla», tant per l'ideari dels escriptors que formaven la seva redacció, com per l'orientació literària que portava, pot considerar-se com l'avantguarda de la revista fundada per Pere Aldavert cinc mesos després, amb el títol «La Renaixensa», la qual tanta influència havia de tenir en el nostre moviment literari i catalanista.

JOAN TORRENT.

AQUEST NÚMERO HA PASSAT PER LA CENSURA